

BAKI ŞƏHƏRİNİN RAYONLARINDA COVID-19-LA XƏSTƏLƏNMƏNİN İLLİK DİNAMİKASININ EPIDEMİOLOJİ TƏHLİLİ

Rüstəmov L.İ.*, Heydərova F.H., Hacıyeva T.İ., Məmmədov S.M., Məmmədova V.H., Atakişiyeva N.M., Məmmədova C.S.

V.Y.Axundov adına Elmi-Tədqiqat Tibbi Profilaktika İnstitutu, Bakı, Azərbaycan

Məqalədə 2021-ci ildə Bakı şəhərində və onun rayonlarında əhali arasında (o cümlədən, uşaqlar və yaşlılar, kişilər və qadınlar arasında) COVID -19 ilə xəstələnmə səviyyəsinin analitik epidemioloji tədqiqi nəticələri təqdim olunmuşdur. Tədqiqatın məqsədi Bakı şəhərinin rayonlarında COVID -19 ilə xəstələnmənin illik dinamikasının epidemioloji təhlilinin aparılmasıdır. Tədqiqat materialı kimi, təsviri və analitik epidemioloji tədqiqatın gedişində analitik və statistik işlənməyə məruz qalan COVID -19 ilə xəstələnmənin mütləq göstəriciləri istifadə olunmuşdur. Bakı şəhərinin rayonlarında COVID -19 ilə xəstələnmə göstəricilərinin müqayisəli epidemioloji təhlili ümumi əhali, o cümlədən uşaq və yaşlılar, qadınlar və kişilər arasında yaş qrupları və aşkar olunma ayından asılı olaraq aparılmışdır. Qeyd olunan əhali kontingenti arasında COVID -19 ilə xəstələnmənin intensiv hər 1000 nəfərə (0/00), ekstensiv (0/0) göstəriciləri təyin edilmişdir. Analitik epidemioloji tədqiqatların nəticələri Bakı şəhərinin rayonlarında əhali arasında COVID -19 ilə xəstələnmənin risk qrupunu təyin etməyə imkan vermişdir. Risk qrupunu yaşa görə yaşlılar, cinsə görə qadınlar, uşaq əhalisi arasında yaşa görə 5-13 yaş təşkil etmişdir. Mövsümə görə risk amili COVID -19 ilə xəstələnmənin payız qış mövsümiliyi müəyyən edilmişdir. COVID -19-a görə epidemioloji vəziyyətin prospektiv epidemioloji təhlili nəticəsində Bakı şəhərində 2021-ci ildə COVID -19 ilə xəstələnmə səviyyəsindən asılı olaraq yüksək, orta və aşağı risk rayonları müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: COVID -19, epidemioloji təhlil, risk qrupu, risk amili, mövsümlilik.

XX əsrdə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) işləyib hazırladığı və həyata keçirdiyi bir sıra qlobal strategiya və proqramların nəticəsi olaraq poliomielit, difteriya, qızılca kimi təhlükəli infeksiyalar ləğv olunmuş, bəzi digər infeksiyalarla xəstələnmə səviyyəsi minimuma endirilmişdir.

2020-ci ilin yanvar ayının 30-da ÜST və Beynəlxalq Sağlamlıq Qaydaları Fövqəladə Komitəsi koronavirus xəstəliyini “Beynəlxalq narahatlığa səbəb olan ictimai səhiyyə təcili vəziyyəti” elan etdi [4, 7, 14, 15].

COVID -19 sürətlə yayılan kəskin respirator virus infeksiyasıdır. Xəstəlik ilk dəfə 2019-cu ilin dekabr ayında Çin Xalq Respublikasının Uxan şəhərində qeydə alınmışdır [9, 16]. Virus buradan Cənub-Şərqi Asiya, Avropa, Cənubi və Şimali Amerika, Rusiya və digər ərazilərə yayılmağa başlamışdır [1-3, 5, 6, 8, 13]. 2020-ci ilin mart ayında ÜST bu infeksiyanı yayılma səviyyəsinə görə pandemiya elan etdikdən sonra ölkələr ciddi karantin rejiminə keçmişdir.

COVID-19 infeksiyası zamanı epidemik prosesin müxtəlif inkişaf variantlarının baş vermə intensivliyinə bir sıra amillər – yaş, cins, coğrafi, iqlim, mövsüm amilləri birbaşa və ya dolay yolla təsir edir [5,7,8,10-12]. Odur ki, COVID-19-la xəstələnmənin yaş, cins, ərazi və mövsüm xüsusiyyətlərinin təhlili epidemik prosesin gedişinin səciyyətləndirilməsi baxımından çox vacibdir.

Tədqiqat işinin **məqsədi** Bakı şəhərinin rayonlarında əhali arasında 2021-ci ildə yeni koronavirus infeksiyası (COVID-19) ilə xəstələnmənin illik dinamikasının epidemioloji təhlilinin aparılması olmuşdur.

Bu məqsədə nail olmaq üçün aşağıdakı vəzifələrin həlli nəzərdə tutulmuşdur:

- Bakı şəhərində və onun rayonlarında 2021-ci ildə uşaq və böyüklər arasında COVID -19 infeksiyasının bəzi epidemioloji xüsusiyyətlərinin (yaş, cins, mövsüm, ildaxili dinamika, tendensiya), xəstələnmənin intensiv və ekstensiv göstəricilərinin) öyrənilməsi;
- Bakı şəhərində və onun rayonlarında 2021-ci ildə vaksinasia fonunda ümumi əhali, uşaq və yetkin yaşlı əhali arasında COVID -19-la, xəstələnmənin intensiv və ekstensiv göstəricilərinin müqayisəli qiymətləndirilməsi.

Tədqiqatın materialı və metodları. Tədqiqat materialı kimi 2021-ci ildə Bakı şəhərində qeydə alınan COVID-19-la mütləq xəstələnmə göstəriciləri statistik üsullarla işlənmiş, analitik epidemioloji təhlil aparılmışdır.

Tədqiqat işində Bakı şəhərində və onun rayonlarında vaksinasia fonunda əhali arasında COVID -19-la xəstələnmənin epidemioloji diaqnostikası aparılmış, ümumi əhali (o cümlədən kişilər və qadınlar olmaqla) arasında xəstələnmə səviyyəsi aylar üzrə və mövsümdən asılı olaraq dinamikada araşdırılmışdır.

*e-mail: lala.rustamova.1967@mail.ru

Analitik epidemioloji tədqiqat zamanı aşağıdakı epidemioloji göstəricilər təhlil olunmuşdur:

1. Mütləq göstəricilər – müəyyən ərazilərdə müəyyən vaxt ərzində müəyyən əhali qrupu arasında qeydə alınan xəstələnmə hallarının sayı;
2. Nisbi göstəricilər – intensiv (hər 1000 nəf., (0/00), ekstensiv (0/0) xəstələnmə göstəriciləri;
3. Kəmiyyət göstəriciləri – müxtəlif əhali qrupları arasında xəstələnmənin tezliyi, bu qruplarda xəstələnmə riski haqqında epidemioloji nəticələrin əsası sayılır. Bakı şəhəri və onun rayonlarında COVID -19-a görə müxtəlif əhali qrupları üzrə xəstələnmə göstəriciləri haqqında rəsmi statistik məlumatlar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Yanında Operativ Qərargahı və Koronavirus.info.az saytından əldə edilmişdir.

Keyfiyyət əlamətləri orta qiymət və onun standart xətası, diskret əlamətlər isə xəstələnmə hallarının faizlə (%) və promille (‰) ifadə edilmişdir. Keyfiyyət əlamətləri üzrə iki qrupun müqayisəsi χ^2

meyarından istifadə edilməklə aparılmışdır. Alınan fərqlər $p < 0,05$ olduqda statistik əhəmiyyətli sayılmışdır.

Nəticələr və onların müzakirəsi. 2021-ci ildə Bakı şəhərinin 12 rayonu arasında COVID-19 infeksiyasına görə yoluxmanın səviyyəsinin həm ümumi əhali, həm də qadınlar arasında yüksək olduğu rayon Binəqədi rayonu olmuşdur (ümumi əhali arasında – 24950 nəfər, qadınlar arasında – 13686 nəfər). COVID-19 infeksiyasına görə həm ümumi əhali, həm də qadınlar arasında yoluxma intensivliyinin ən aşağı səviyyəsi isə Pirallahı rayonunda qeydə alınmışdır (ümumi əhali arasında – 1087 nəfər, qadınlar arasında – 606 nəfər) (cədv. 1).

Qeyd etmək lazımdır ki, Bakı şəhərinin rayonları üzrə həm ümumi əhali, həm də əhali qrupları – uşaqlar, yetkin yaşlı əhali, kişilər və qadınlar arasında COVID-19 infeksiyasına görə yoluxmanın səviyyəsi təhlil edilərkən xəstələnmənin mütləq göstəricilərindən istifadə edilmişdir.

Cədvəl 1

2021-ci ildə Bakı şəhərinin rayonları üzrə COVID -19-la xəstələnmənin müxtəlif əhali qruplarında qeydə alınması

Rayonların adı	Qeydiyyatdan keçən xəstələrin sayı (nəfər)	O cümlədən							
		Qadınlar (nəfər)	Kişilər (nəfər)	0-17 yaş uşaqlar (nəfər)	onlardan				18 və yuxarı (nəfər)
					0-1 yaş	1-4 yaş	5-13 yaş	14-17 yaş	
Binəqədi	24950	13686	11264	2434	100	251	1210	873	22516
Qaradağ	3882	2014	1868	448	21	54	229	144	3434
Xəzər	12903	7074	5829	1409	46	142	704	517	11494
Səbail	4359	2403	1956	460	12	59	253	136	3899
Sabunçu	13993	7778	6215	1389	38	179	631	541	12604
Suraxanı	13941	7837	6104	1377	50	161	653	513	12564
Nərimanov	7962	4411	3551	887	31	80	417	359	7075
Nəsimi	9197	5154	4043	1091	27	105	553	406	8106
Nizami	9382	5373	4009	925	55	108	449	313	8457
Pirallahı	1087	606	481	105	6	13	55	31	982
Xətai	9930	5573	4357	742	32	106	353	251	9188
Yasamal	14712	8274	6438	1747	37	185	879	646	12965
Yekun	126298	70183	56115	13014	455	1443	6386	4730	113284

2021-ci ildə Bakı şəhərinin 12 rayonu üzrə ümumi əhali, eləcə də qadınlar, kişilər, 0-17 yaşlı uşaqlar və 18 yaşdan yuxarı yetkin əhali arasında COVID -19-la yoluxma hallarının aylar üzrə aşkar olunma dinamikası təhlil edilmişdir və nəticələr

cədv. 2-də verilmişdir.

Cədvəl 2-dən görünür ki, ümumi əhali arasında COVID-19-la yoluxma hallarını maksimal səviyyəsi noyabr ayında (18365 nəfər), ümumilikdə isə il ərzində 3 epidemik yüksəliş – aprel (10967 nəfər),

2021-ci ildə Bakı şəhərinin rayonları üzrə COVID -19-layoluxmanın aylar üzrə dinamikası

Aylar	Xəstələrin sayı (nəfər)	O cümlədən							
		Qadınlar (nəfər)	Kişilər (nəfər)	0-17 yaş uşaqlar (nəfər)	Onlardan				18 və yuxarı (nəfər)
					0-1 yaş	1-4 yaş	5-13 yaş	14-17 yaş	
I	4789	2525	2224	522	24	94	263	141	4267
II	6544	3374	3120	540	28	82	275	154	5974
III	6603	3547	3016	494	9	62	273	149	6089
IV	10967	6173	4824	876	38	107	426	298	10091
V	7407	4211	3252	563	22	88	271	198	6934
VI	8282	4745	3558	626	26	90	315	194	7656
VII	8766	4908	3906	749	22	115	360	250	8057
VIII	14846	8313	6573	1230	50	170	583	446	13626
IX	10431	5833	4560	962	33	112	455	359	9453
X	12446	7016	5427	1908	46	129	960	767	10514
XI	18365	10322	8023	2529	81	213	1233	999	15836
XII	16852	9180	7632	2015	76	181	972	775	14787
Yekun	126298	70183	56115	13014	455	1443	6386	4730	113284

avqust (14846 nəfər) və noyabr (18365 nəfər) aylarında qeydə alınmışdır. Eləcə də qadınlar və kişilər arasında da COVID -19-la yoluxmanın 3 epidemik tsikli aprel, avqust və noyabr aylarında müşahidə olunmuşdur. 0-17 yaş uşaqlar arasında isə il ərzində COVID -19-la xəstələnmənin 4 dəfə epidemik yüksəlişi qeyd olunur - aprel, avqust, oktyabr və noyabr aylarında.

Xüsusilə payız aylarında bu yaş qrupunda COVID -19-la yoluxma hallarının sayında olan artım böyük ehtimalla dərslərin başlaması və kəskin respirator virus (KRVİ) infeksiyalarının qoşulması ilə əlaqədar ola bilər. Eyni zamanda, cədv. 2-də 18 yaşdan yuxarı yaş qrupundan olan yetkin əhali arasında COVID -19-la yoluxma səviyyəsinin ildə 4 dəfə yüksəlməsi – aprel (10091 nəfər), avqust (13626 nəfər), noyabr (15836 nəfər) və dekabr (14787 nəfər) aylarında görünür.

2021-ci ildə Bakı şəhərinin müxtəlif rayonları üzrə COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsinin kişi kontingenti arasında müqayisəli təhlil nəticəsində xəstələnmənin maksimal səviyyəsinin Binəqədi rayonunda 11264 nəfər (4,19%; hər 1000 nəfərə 41 nəfər); minimal səviyyəsinin isə Pirallahı rayonunda 481 nəfər (2,33%; hər 1000 nəfərə 23 nəfər) olmaqla müəyyən edilməsinin şahidi olur.

2021-ci il üçün Bakı şəhərinin hər bir rayonu üzrə əhali arasında müxtəlif cins, yaş qrupları və mövsüm üzrə COVID-19-la xəstələnmə səviyyəsi-

nin epidemioloji təhlili də aparılmışdır. İl ərzində COVID -19-la ümumi xəstələnlər arasında yetkin yaşlı əhali 7075 nəfər (3,9%; hər 1000 nəfərə 39 nəfər), 0-17 yaş qrupu uşaqlar 887 nəfər olmuşdur. Ümumi xəstələnmələrin çox hissəsini isə qadınlar təşkil etmişlər – 4411 nəfər (49,5%; hər 1000 nəfərə 49 nəfər). Uşaqlar arasında müxtəlif yaş qrupları üzrə COVID -19-la xəstələnlərin daha çox hissəsi 5-13 yaş qrupunda (417 nəfər), daha az hissəsi isə 0-1 yaş qrupunda (31 nəfər) qeydə alınmışdır. 2021-ci ildə Nərimanov rayonunun əhalisi arasında qeydə alınan COVID -19-la xəstələnmənin aylar üzrə rastgəlmə dinamikasının öyrənilməsi xəstələnmə hallarının daha çox noyabr (1010 hadisə) və aprel (969 hadisə) aylarında rast gəlməsini göstərdi. 2021-ci ildə Bakı şəhərinin Xəzər rayonunun (ümumi əhali – 168400 nəfər, o cümlədən kişi – 857000, qadın – 82700 nəfər) əhalisi arasında COVID -19-la xəstələnmə dinamikasına nəzər saldıqda, ümumi yoluxma 12903 nəfər (7,6%; hər 1000 nəfərə 76 nəfər); qadınlar arasında 7074 nəfər (8,6%; hər 1000 nəfərə 85 nəfər) olduğunu görürük. COVID -19-la xəstələnlər arasında 0-17 yaş qrupundan olan uşaq kontingenti 1409 nəfər təşkil etmişdir. Uşaqlar arasında ən çox xəstələnmə 5-13 yaş qrupuna (704 nəfər), ən az xəstələnmə isə 0-1 yaş qrupuna (46 nəfər) təsadüf etmişdir. COVID-19-la xəstələnmənin aylıq dinamikasının təhlili nəticəsində Xəzər rayonunda xəstələnmənin ən yüksək səviyyəsinin

noyabr ayına (3042 nəfər) düşdüyünü görürük, lakin oktyabr, dekabr və avqust aylarında da xəstələnmə göstəriciləri yüksək olmuşdur (Cə. 1).

2021-ci ildə Bakı şəhərinin Sabunçu rayonunda (ümumi əhali – 247200 nəfər, o cümlədən kişi – 123600, qadın – 123600 nəfər) əhali kontingenti arasında COVID -19-la xəstələnmə göstəricilərinin təhlili aparılarkən, bu rayonda da ümumi xəstələnmə hallarının kişilərə nisbətən qadınlarda daha çox qeydə alındığı məlum olmuşdur qadınlar – 7778 nəfər (6,29%; hər 1000 nəfərə 62 nəfər); kişilər – 6215 nəfər (5,02%; hər 1000 nəfərə 50 nəfər). COVID -19-la xəstələnmə hallarının aylar üzrə rastgəlmə dinamikasına nəzər salsaq, maksimal xəstələnmə hallarının yenə də noyabr ayına təsadüf etdiyi (2903 nəfər), lakin, aprel, iyul, avqust, oktyabr və dekabr aylarında da 1000 hadisədən artıq olduğu görünür.

Sabunçu rayonunda 0-17 yaş uşaqlarda COVID -19-la xəstələnmənin yüksək səviyyəsi 5-13 yaş qrupunda 631 nəfər, aşağı səviyyəsi isə 0-1 yaş qrupunda 38 nəfər olması müəyyən edilmişdir.

Aparılan təhlillər göstərdi ki, Bakı şəhərinin Yasamal rayonunda (ümumi əhali – 249300 nəfər, o cümlədən kişi – 121400, qadın – 127900 nəfər) COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsi yetgin yaşlı əhali arasında daha çox qadınlarda- 8274 nəfər (6,4%; hər min nəfərə 64 nəfər) qeydə alınmışdır. İl ərzində ümumi əhali arasında COVID -19-la xəstələnmə hallarının maksimal aşkar olunması oktyabr ayında (2171 nəfər), minimal aşkar olunma səviyyəsi isə yanvar ayında (520 nəfər), müşahidə olunmuşdur. Yasamal rayonunda 0-17 yaş qrupu kontingenti arasında da digər rayonlarda olduğu kimi COVID -19-la xəstələnmə hallarının çox hissəsinin 5-13 yaş qrupuna (879 nəfər), az hissəsinin isə 0-1 yaş qrupuna (37 nəfər) təsadüf etməsi qeyd olunur.

2021-ci ildə Bakı şəhərinin Nəsimi rayonu (ümumi əhali – 222600 nəfər, o cümlədən kişi – 110600, qadın – 112000 nəfər) üzrə əhali və müxtəlif əhali qruplarında COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsinin epidemioloji təhlilinin nəticələri araşdırılarkən görünür ki, 2021-ci ildə rayon üzrə ümumi əhali arasında çox cüzi fərqlə qadınlar arasında kişilərlə müqayisədə COVID -19-la yoluxma halları artıq olmuşdur – 5154 nəfər (4,60%; hər 1000 nəfərə 46 nəfər); 4043 nəfərə (3,7%; hər 1000

nəfərə 37 nəfər) qarşı (cə. 1). COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsinin aylıq dinamikasının araşdırılması, xəstələnmənin maksimal həddinin noyabr ayına (1774 nəfər), minimal həddinin isə sentyabr ayına (277 nəfər) düşməsinə üzə çıxardı. COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsinin 0-17 yaş qrupunda 5-13 yaşlı uşaqlar arasında daha yüksək olması (553 nəfər), 0-1 yaş qrupunda isə daha aşağı olması (27 nəfər) müəyyən edilmişdir.

Cədvəl 1-dən də göründüyü kimi Bakı şəhərinin rayonları arasında Qaradağ rayonu COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsinin yüksək olmadığı rayonlar sırasındadır, 2021-ci ildə cəmi 3882 (3,03%; hər 1000 nəfərə 30 nəfər) xəstələnmə halı qeydə alınmışdır, qadınlar arasında xəstələnmə kişilərə nisbətən yüksək olmuşdur – 2014 nəfər (3,21%; hər 1000 nəfərə 32 nəfər). 0-17 yaş qrupunda COVID -19-la 448 xəstələnmə hadisəsi müşahidə olunmuşdur, onlardan daha çox xəstələnmə halı 5-13 yaş qrupunda – 229 nəfər, daha az xəstələnmə halı isə 0-1 yaş qrupunda – 21 nəfər aşkar olunmuşdur. Xəstələnmənin aylar üzrə aşkar olunma səviyyəsinin təhlili nəticəsində məlum oldu ki, xəstələnmənin maksimal aşkar olunduğu ay – oktyabr ayı (693 nəfər) olmuşdur.

Bakı şəhərinin Binəqədi rayonu 2021-ci ildə COVID-19- la xəstələnmə səviyyəsi yüksək olan rayonlar arasında olmaqla – 24950 nəfər (9,29%; hər 1000 nəfərə 93 nəfər) xəstələnmə hadisələrinin əsasən dekabr ayına təsadüf etdiyini görürük – 6387 nəfər. COVID-19-la xəstələnmənin minimal səviyyəsi isə yanvar ayında qeyd olunmuşdur – 803 nəfər. Bu rayonda xəstələnmə hallarının daha çox aşkar olunduğu mövsüm payız-qış mövsümünü olmuşdur. Xəstələnmə göstəriciləri qadınlar arasında kişilərlə müqayisədə yüksək olmuşdur. Xəstələnmənin ən yüksək səviyyəsi 5-13 yaş qrupunda (1210 nəfər), ən aşağı səviyyəsi isə 0-1 yaş qrupunda (100 nəfər) qeydə alınmışdır.

Aparılan təhlillər göstərdi ki, Pirallahı rayonu Bakı şəhərinin 12 rayonu arasında COVID -19-la xəstələnmə səviyyəsi ən aşağı olan rayondur – 1087 nəfər (5,27%; hər 1000 nəfərə 53 nəfər). Ümumi əhali arasında xəstələnmə hallarının daha çox hissəsi 606 nəfər (55,7% ; hər min nəfərə 60 nəfər) qadınların payına düşmüşdür. 0-17 yaş qrupunda uşaq kontingenti arasında qeydə alınan 105 xəstələnmə halından daha çox xəstələnmə 5-13 yaş

qrupunda 55 nəfər olmaqla, daha az xəstələnmə halı isə 6 nəfər olmaqla 0-1 yaş qrupunda müşahidə olunmuşdur. Rayonda xəstələnmənin aylar üzrə qeydə alınma dinamikasına baxdıqda, Bakı şəhərinin əksər rayonlarında müşahidə olunduğu kimi, xəstələnmənin maksimal həddinin noyabr-dekabr aylarında deyil, avqust ayında (259 nəfər) qeydə alınması, minimal həddi isə iyun ayına (3 nəfər) təsadüf etmişdir.

Suraxanı rayonunda 2021-ci ildə COVID -19-la xəstələnmə halları 13941 nəfər (6,27%; hər 1000 nəfərə 63 nəfər) olmuş, hansı ki, onlardan 7837 nəfərini (6,9%; hər 1000 nəfərə 69 nəfər) qadınlar təşkil etmiş və kişilərlə 6104 nəfər (5,6%; hər 1000 nəfərə 57 nəfər) müqayisədə yüksək olmuşdur. Bu rayonda, xəstələnmənin il ərzində aylar üzrə aşkar olunma tezliyinə nəzər saldıqda, avqust ayından (2248 nəfər) artmağa başladığını və maksimal səviyyənin sentyabr ayına (2480 nəfər) təsadüf etdiyini, ümumilikdə isə payız-qış mövsümündə yüksək səviyyədə olduğunu görürük. Cə.d. 1-dən, 0-17 yaş qrupunda xəstələnmənin daha çox 5-13 yaş qrupunda (653 nəfər), daha az isə 0-1 yaş qrupunda (50 nəfər) müşahidə olunmasını izlədik. 2021-ci ildə rayon üzrə ümumi əhali arasında COVID -19-la xəstələnmə göstəricisi 9382 nəfər (4,64%; hər 1000 nəfərə 46 nəfər) təşkil etmişdir. Qadınlar arasında xəstələnmə səviyyəsi 4009 nəfər (5,2%; hər 1000 nəfərə 53 nəfər) kişilərlə müqayisədə yüksək olmuşdur – 5373 nəfər (4,0% ; hər 1000 nəfərə 40 nəfər).

Ümumi əhali populyasiyasında il ərzində COVID-19-la xəstələnmə hallarının aylıq rastgəlmə dinamikasının araşdırılması, xəstələnmənin maksimal həddinin noyabr ayında (1617 nəfər), minimal həddinin isə yanvar ayında (315 nəfər) qeydə alınması, ümumilikdə isə xəstələnmə səviyyəsinin payız fəslinə təsadüf etməsini göstərdi. 0-17 yaş qrupunda xəstələnmə səviyyəsinin yuxarı həddi 5-13 yaş qrupunda (449 nəfər), aşağı həddi isə 0-1 yaş qrupunda (55 nəfər) müşahidə olunmuşdur.

Xətai rayonunda 2021-ci ildə ümumi əhali arasında COVID -19-la xəstələnmə hallarının 9930 nəfər (3,4%; hər 1000 nəfərə 34 nəfər) daha çox hissəsini məhz yenə də qadınlar arasında 5573 nəfər (3,83%; hər 1000 nəfərə 38 nəfər) olduğunu görmək olur. İl ərzində aylar üzrə rayon əhalisi arasında bu infeksiya ilə xəstələnmə göstəricilərinə baxsaq Bakı şəhərinin digər əksər rayonlarında qeyd ulanan

mənzərədən fərqli bir mənzərənin şahidi olduq, belə ki, xəstələlik hadisələrinin daha çox payız-qış aylarında deyil, yaz-yay mövsümündə müşahidə olunduğu ilə qarşılaşdıq. COVID -19-la xəstələnmə aprel ayından başlayaraq yüksək (1409 nəfər) və avqust ayında (1417 nəfər) ən yüksək zirvə nöqtəsinə çatmışdır. 0-17 yaş qrupunda xəstələnmənin yüksək səviyyəsi 5-13 yaş qrupunda 353 nəfər və aşağı səviyyəsi 0-1 yaş qrupunda 32 nəfər olmaqla müəyyən edilmişdir.

Səbail rayonu 2021-ci ildə COVID-19-la xəstələnmə halı nisbətən az qeyd olunan rayonlardandır 4359 nəfər (4,24%; hər 1000 nəfərə 42 nəfər). Amma digər rayonlarda da olduğu kimi qadınlar arasında xəstələnmə 2403 nəfər (4,5%; hər 1000 nəfərə 45 nəfər), kişilərdə isə -1956 nəfər (3,9%; hər min nəfərə 40 nəfər) nisbətən çox olmuşdur. Ümumi əhali arasında COVID-19-la xəstələnmənin aylıq aşkar olunma dinamikasını izlədikdə xəstələnmənin maksimal həddinin digər rayonlardan fərqli olaraq payız-qış aylarında deyil; aprel (666 nəfər) və avqust aylarında (528 nəfər) müşahidə olunduğu görünür. 0-17 yaş uşaqlar arasında COVID -19-la xəstələnmənin daha çox 5-13 yaş qrupunda (253 nəfər), daha az isə 0-1 yaş qrupunda (12 nəfər) aşkar olunması müəyyən edilir.

Bakı şəhərində COVID-19 infeksiyası zamanı epidemik prosesin əhali qrupları üzrə risk amili – yetkin yaşlı əhali, cincə görə risk amili – qadınlar, mövsümə görə isə payız-qış fəslə müəyyən edilmişdir.

Beləliklə, 2021-ci ildə Bakı şəhərinin 12 rayonu üzrə ümumi əhali və müxtəlif əhali qruplarında (yaş və cinslər üzrə) COVID-19-la xəstələnmənin həm illik, həm də aylıq dinamikasının təhlili nəticəsində, xəstələnmə göstəricilərinin səviyyəsinə görə bütün rayonlar 3 qrupa ayrılmışdır: yüksək, orta və aşağı səviyyəli rayonlar.

Aşağı xəstələnmə səviyyəsi il ərzində 5000-ə qədər, orta xəstələnmə səviyyəsi 5000-10000, yüksək xəstələnmə səviyyəsi 10000-dən yuxarı xəstələnmə halı qeydə alınan rayonlar kimi qruplaşdırılmışdır.

Bununla da xəstələnmə səviyyəsinə görə risk qrupuna daxil olan rayonlar müəyyən edilmişdir. Əhali qrupları arasında cinsə görə risk qrupunu qadınlar, 0-17 yaş uşaqlar arasında yaşa görə risk qrupunu 5-13 yaş qrupu, mövsümə görə risk vaxtını

payız – qış mövsümü təşkil etmişdir.

Yekun.

1. 2021-ci ildə 206612 nəfər COVID–19 infeksiyası ilə xəstə şəxslər arasında kişilər 97738 nəfər, qadınlar isə 108874 nəfər təşkil etmişdir.
2. Bakı şəhərində COVID -19 infeksiyasının epidemik prosesin əhali qrupları üzrə risk amili - yetkin yaşlı əhali, cinsə görə risk amili – qadınlar, mövsümə görə isə risk amili payız-qış fəslə müəyyən edilmişdir.
3. 2021-ci ildə Bakı şəhərinin 12 rayonu üzrə ümumi əhali və müxtəlif əhali qruplarında (yaş və cinslər üzrə) COVID-19-la xəstələnmənin həm illik, həm də aylıq dinamikasının təhlili nəticəsində, xəstələnmə göstəricilərinin səviyyəsinə görə bütün rayonlar 3 qrupa ayrılmışdır: yüksək, orta və aşağı səviyyəli rayonlar.
4. Aşağı xəstələnmə səviyyəsi il ərzində 5000-ə qədər, orta xəstələnmə səviyyəsi 5000-10000, yüksək xəstələnmə səviyyəsi 10000-dən yuxarı xəstələnmə halı qeydə alınan rayonlar kimi qruplaşdırılmışdır. Bununla da xəstələnmə səviyyəsinə görə risk qrupuna daxil olan rayonlar müəyyən edilmişdir.

ƏDƏBİYYAT – ЛИТЕРАТУРА – REFERENCES

1. Мескина Е.Р. Предварительный клинико – эпидемиологический анализ первых 1000 случаев Covid–19 у детей в Московской области // Журнал микробиологии, эпидемиологии и иммунологии, 2020, 97(3), с.202– 215.
2. Никифоров В.В., Суранова Т.Г., Миронов А.Ю., Забозлев Ф.П. Новая коронавирусная инфекция (Covid–19): этиология, эпидемиология, клиника, диагностика, лечение и профилактика М., 2020, 48с.
3. Никифоров В.В., Суранова Т.Г., Чернобровкина Т.Я. и др. Новая коронавирусная инфекция (Covid-19) клинико–эпидемиологические аспекты // Архив внутренней медицины, 2020, № 2, с.87- 93.
4. CDC. Coronavirus Disease 2019 (Covid-19). Centers for Disease Control and Prevention. 2020 Feb. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/infection-control/control-recommendations>.
5. Dhakal S., Karki S. Early epidemiological features of Covid-19 in Nepal and public health response // Front. Med. , 2020, p.524
6. Donq Y., Mo X., Hu Y. et. al. Epidemiology of Covid-19 among children in China // Pediatrics, 2020, 1(16), p.145.
7. Kenneth McIntosh. Coronavirus disease 2019: epidemiology, virology, clinical features, diagnosis and prevention: [https:// www.uptodate. Com / coronavirus- diseases, 2020](https://www.uptodate. Com / coronavirus- diseases, 2020).
8. Krajcar N. Stemberger L., Surina A. et al. Epidemiological and clinical features of Croatia children and adolescents with a PCR–confirmed coronavirus disease 2019: differences between the first and second epidemic wave // Croat. Med. J., 2020, 61 (6), p.491 – 500.
9. Huang C., Wang Y., Li X. et al. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China // Lancet, 2020, 395,p. 497-506.
10. Lipsitch M., Swerdlow D., Finelli L. Defining the Epidemiology of Covid-19 Studies Needed // N.Engl. J. Med., 2020, p.125.
11. Petersen E., Lokengin D. SARS–CoV–2 epidemiology and control different scenarios for Turkey // Turk J. Med. Sci., 2020, p.509 – 514.
12. Qiu H., Hong İ. et al. Clinical and epidemiological features of 36 children with coronavirus disease 2019 in Zhejiang // Lancet Infect. Dis., 2020, 20 (6), p.689 – 696.
13. Wang Y. Unique epidemiological and clinical features of the emerging 2019 novel coronavirus pneumonia (Covid-19) implicate special control measures // J. Med. Virol., 2020, p.748.
14. World Health Organization. Statement on the second meeting of the international Health Regulations (Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-n CoV). Available from [ps.https://www.who. int/news-room/detail/](https://www.who.int/news-room/detail/).
15. Wu F., Su Zha, Bin Y. et al. A new coronavirus associated with human respiratory disease in China // Nature, April,2020. 579, p. 265–269.

РЕЗЮМЕ

ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ГОДОВОЙ ДИНАМИКИ ЗАБОЛЕВАЕМОСТИ COVID-19 В РАЙОНАХ Г. БАКУ

Рустамова Л.И., Гейдарова Ф.А., Гаджиева Т.И., Мамедов С.М., Мамедова В.Г., Атакишиева Н.М., Мамедова Дж.С.

Научно-Исследовательский Институт Медицинской Профилактики им. В.Ю.Ахундова, Баку, Азербайджан

В статье представлены результаты аналитического эпидемиологического исследования уровня заболеваемости COVID -19 среди населения (в том числе среди детей и взрослых, мужчин и женщин) г. Баку и его районов за 2021 год. Цель исследования – проводить эпидемиологический анализ годовой динамики заболеваемости

мости COVID -19 в районах г. Баку. Материалом для исследования служили абсолютные показатели заболеваемости COVID -19, которые были подвержены аналитической и статистической обработке в ходе описательного и аналитического эпидемиологического исследования. Проводился сравнительный эпидемиологический анализ показателей заболеваемости COVID-19 в районах г. Баку среди общего числа населения, в том числе детей и взрослых, а также женщин и мужчин в зависимости от возрастных групп и месяца выявляемости. Вычислялись интенсивные на 1000 чел. (‰) и экстенсивные (%) показатели заболеваемости COVID -19 среди указанных контингентов населения. Результаты аналитического эпидемиологического исследования позволили установить группу риска заболеваемости COVID -19 среди населения районов г. Баку. Группу риска по возрасту составили взрослое население, по полу – женщины, среди детского население по возрасту – 5-13 лет. Как фактор риска по сезону установлена осенне-зимняя сезонность заболеваемости COVID -19. В результате проспективного эпидемиологического анализа эпидемиологической ситуации по COVID -19 были выделены районы высокого, среднего и низкого рисков в зависимости от уровня заболеваемости COVID -19 в г. Баку за 2021 год.

Ключевые слова: COVID -19, эпидемиологический анализ, группа риска, фактор риска, сезонность.

SUMMARY

THE EPIDEMIOLOGICAL ANALYSIS OF YEARLQ DYNAMICS OF COVID-19 MORBIDITY IN THE DISTRICTS OF BAKU CITY

Rustamova L.I., Heydarova F.A., Hajieva T.I., Mammadov S.M., Mammadova V.H., Atakishiyeva N.M., Mammadova J.S.

The Scientific-Research Institute of Medical Prevention. V.Y.Akhundov, Baku, Azerbaijan

The article presents the results of an analytical epidemiological study of the incidence of COVID -19 among the population (including children and adults, men and women) of Baku and its regions for 2021. The purpose of the study is to conduct an epidemiological analysis of the annual dynamics of the incidence of COVID -19 in the districts of Baku. The material for the study was the absolute incidence of COVID -19, which were subject to analytical and statistical processing in the course of descriptive and analytical epidemiological studies. A comparative epidemiological analysis of the incidence of COVID -19 in the districts of Baku was carried out among the total population, including children and adults, as well as women and men, depending on age groups and the month of detection. Intensive per 1000 people (‰) and extensive (%) rates of incidence of COVID -19 were calculated among the specified populations. The results of an analytical epidemiological study made it possible to establish a risk group for the incidence of COVID -19 among the population of the districts of Baku. The risk group by age was the adult population, by gender - women, among the children's population by age – 5-13 years. As a risk factor for the season, the autumn-winter seasonality of the incidence of COVID -19 was established. As a result of a prospective epidemiological analysis of the epidemiological situation for COVID -19, areas of high, medium and low risk were identified depending on the incidence of COVID -19 in Baku in 2021.

Keywords: COVID -19, epidemiological analyses, risk group, risk factor, seasonality.

Redaksiyaya daxil olub: 16.03.2023

Çapa tövsiyə olunub: 29.03.2023

Rəyçi: t.ü.f.d. V.H.Hüseynova